

**ЛЬВІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ІМЕНІ
ІВАНА БОБЕРСЬКОГО
ФАКУЛЬТЕТ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ
КАФЕДРА ХОРЕОГРАФІЇ ТА МИСТЕЦТВОЗНАВСТВА**

СТАНОВЛЕННЯ ТАНЦЮ МОДЕРН У АМЕРИЦІ

тези лекцій – 2 год.
для студентів V курсу з дисципліни

«СУЧАСНІ НАПРЯМКИ ТАНЦЮВАЛЬНОГО МИСТЕЦТВА»

**Другого (магістерського) рівня вищої освіти
За спеціальністю 024 «Хореографія»
Галузі знань 02 «Культура і мистецтво»
Кваліфікація: магістр хореографії
Освітньо-професійна програма – Хореографія**

Розробила:
викладач Мартинюк О. В.

«ЗАТВЕРДЖЕНО»
на засіданні кафедри хореографії та мистецтвознавства
Протокол № 1 від «31» серпня 2022 р.
Зав. кафедри: проф., к.п.н. _____ Сосіна В. Ю.

План:

1. Характерні особливості становлення танцю модерн у Америці.
2. Роль Теда Шоуна та Рут Сен Дені у формуванні танцю модерн.
3. Доріс Хамфрі та її танець.
4. Школа Марти Грехем.

На межі ХХ ст. сценічний танець займав досить незначне місце в американській культурі. На формування нової хореографії в Америці впливали напрямки, що не зовсім можна назвати «танцем», проте, вони були пов'язані з культурою тіла. А класичний балет у той період у США був слабо розвинутий. Одним із провідних напрямків у той час був американський «дельсартизм». Тут необхідно зазначити, що в Америці широкої популярності набули ідеї французького теоретика сценічного руху Франсуа Дельсарта, де вони були підхоплені та зазнали деяких змін. Систему Дельсарта наблизили до танцю, поєднали її з йогою та комплексом вправ для дихання. Багато педагогів почали використовувати цю систему у різноманітних мистецьких школах та студіях. Їх метою було звільнити тіло від затисків та навчитись керувати ним, щоб рухатись вільно та граційно. Танцівники виявляли великий інтерес до «виразного» руху. Разом із культом природності, античності, усе було підхоплено «передвісниками» танцю модерн, а саме Лої Фуллер та Айседорою Дункан. Проте, як не парадоксально, їх ідеї були більш сприйняті в Європі аніж в Америці.

Вплив на формування танцю модерн здійснили видатні танцівниці – перша з яких – Рут Сен Дені. Її називають «першою леді американського танцю». І це справедливо, тому що те джерело, яке тепер називають «американський танець модерн», на ранній стадії свого розвитку здебільшого завдячувало саме їй. Основними особливостями творчості Рут були: декоративність, театральність та особливе прагнення до усього містичного і того, що було умотивовано танцювальним та видовищним мистецтвом східних культур. Танцівниця захоплювалась різними філософіями та релігіями

– містикою Емануеля Сведенборга, вченням «християнська наука», що заперечувало ідеї церкви, та сповідувало догму, що плоть не є протиставленням духу, а є його носієм. Вона також цікавилась різними вченнями, що постали зі Сходу, зокрема буддизмом.

Партнером та чоловіком Рут Сен Дені був танцівник та хореограф Тед Шоун. Спільна робота двох хореографів продовжувалась протягом 16 років. Вони спільно створили хореографічну школу, яка отримала назву «Денішоун». На базі школи виникла трупа, що мандрувала по усій країні із різноманітним репертуаром. Трупа «Денішоун» спонукала американців до серйозного танцю. Робили вони це демонструючи спектаклі, які публіка чудово сприймала завдяки захоплюючій і яскравій формі, умілими режисерськими прийомами та екзотичній вишуканості.

Марта Грехем, Доріс Хамфрі та Чарльз Вейдман – відомі учні школи «Денішоун», що стали основоположниками американського танцю модерн, що у своїй творчості не наслідували своїх наставників.

Доріс Хамфрі – танцівниця та хореограф, що почала ставити свої постановки ще у «Денішоун». Її ранні постановки вже відрізнялись від тих, які були найбільш типові для цієї трупи. Доріс цікавив безпосередньо рух та його різновиди, а не екзотичний антураж. Вона створила свій власний танець. Її пошуки йшли не шляхом імітації, а шляхом аналізу руху. Хамфрі розробила теорію, згідно якій усі рухи тіла представляють собою різні фази та варіації двох основних моментів – падіння та підйому. Вони коливаються між станом рівноваги та його повним порушенням. На цій основі Доріс створила свою систему, яку використовувала, як для аналізу композиції танцю, його пластико-динамічної структури, так і для навчання. Танцювальний стиль Хамфрі відрізнявся великою плавністю, де переважали широкі амплітудні рухи, що опускають на підлогу та підіймають із неї тіла. Характерними були «легкі» та швидко «переступаючі» кроки.

Представники танцю модерн у своїй творчості намагались говорити про найбільш хвилююче та наболіле, вони звертались безпосередньо до глядача за

допомогою рухів та жестів, що виражали полум'я їх душі. Їх пластика не ідеалізувала людину поетично-узагальненими образами, а намагалась передавати різноманітні почуття у невиразному малюнку, істеричному ритмі, у позах, які є протиположними традиційним поняттям про красу. Танцівники цього напрямку (у більшості), розробили кожен свою техніку, але в результаті взаємовпливу та відбору, поступово сформувалось декілька основних шкіл з яких найбільшого поширення отримала школа Марти Грехем.

Творчість Марти Грехем базувалась на принципах протилежних тим, на яких базувався класичний танець. У класичному танці старанно завуальовується будь-яке зусилля. Грехем, навпаки, робить «зусилля» одним із основних виразних засобів танцю, вважаючи, що саме життя, це і є зусилля! На думку Марти, танець без видимих зусиль не може передати життєво важливі думки та точний меседж глядачеві. Її техніка базується на ударних імпульсах, що називаються «скороченням» (contractions), що проходять по тілу, рукам, ногам. Напруження та моменти звільнення від напруження (contractions and release) складають основу танцю Грехем і надають йому особливої емоційної сили. Це не вервиця відточених поз, як у класичному танці, а видиме нервово зусилля, емоційний прорив. Танцівниця розробила техніку завмирання та падіння, при яких тіло постійно пов'язано із землею, адже земля у Грехем відіграє не менш важливу роль у формуванні руху, аніж довколишній танцювальний простір. Цей технічний прийом став принципово новим моментом у європейській сценічній хореографії. На відміну від класичного танцю Грехем включає у роботу всі частини тіла. В її танці у виконавця пряма спина, але також і використовуються згорблені плечі та вдавнені груди, також можливі різноманітні нахили, вигини хребта, гра м'язів спини, руху стегон. Стопа повинна бути боса, як і у всіх виконавців танцю модерн, і вона може приймати будь-яке положення, включаючи те, яке в класичному танці виглядало б, як потворна клишоногість. Також ігнорується обов'язковий для класичного танцю принцип «виворотності», повністю виключена пальцева техніка, яка неможлива при танці босоніж. У балеті

більшість форм «заокруглені» – положення рук, плавні переходи із пози в позу. У танці Грехем (особливо на ранньому етапі) на перше місце вийшли неприродні рухи. Все виконувалось досить різко, імпульсивно та напружено. Погляд глядача не відпочивав, споглядаючи гармонію, а увесь час натикався, у нерівності та гострі кути. Вона обрала саме таку форму для «свого танцю», бо, таким і є саме життя, як стверджувала Марта Грехем. Техніка Грехем формувалась поступово, протягом багатьох років. Хореограф завжди негативно відносилась до дилетантизму і вважала, що танцівнику необхідно розвивати своє тіло, щоб зробити його слухняним інструментом для танцю. На початках своєї творчості, як і всі артисти цього напрямку, Марта не визнавала балетний театр і демонстративно відмовлялась від класичного тренажу. Пізніше, зізналась Грехем, вона зрозуміла, що зовсім нерозумно ігнорувати те, що є плодом трьохсотлітнього досвіду та взяла для себе із класичного екзерсису все, що вважала корисним.

Отже, «піонерами» американського танцю модерн вважаються Лої Фуллер, Айседора Дункан, Рут Сен Дені та Тед Шоун. Основоположниками цієї течії стали Доріс Хамфрі, Марта Грехем, Чарльз Вейдман, Хелен Таміріс, Ханья Хольм, адже саме вони виявили руховий потенціал людського тіла, який раніше залишався поза увагою. Однак американський танець, котрий вони створили, не обмежився лише їхньою творчістю. Прийшло, ще не одне покоління митців, які вносили свої ідеї у розвиток сучасної хореографії.